

Te ola lei tulaga o te mafaufau ma te foitino katoa

Ke tausi fakalei te malosi mafaufau o koe e pau loa mo te taua mo tou ola lei saukatoa.

Te malosi te mafaufau e pau loa mo te:

- e mafai o isi ne mafautaga gali
- e mafai o fakatoka ne tatou tulaga faigata
- e mafai tatou o malosi te tou kiloga mo te ataeao.

Kae e i nisi taimi e faigata tulaga o te tou mafaufau. E mafai tenei o fakauiga:

- lagona manavasee
- lagona se sologa io me fakatauatea
- lagona fita kae fanoanoa

Se masani ke mafai koe o oko ki se tulaga o lagona penei. E mafua mai te manatu ki kaiga, fita mai te galuega, se sologa io me seai lagona konei katoa. Kafai e tupu tenei, e tau mo koe o faipati ki se tino i ou lagona. Tenei e fesoasoani kia tatou ke mafai o fakamama a mafaufauga i tou ulu kae iloa ne tatou ia tatou se nofo loa ia tatou taki tokotasi.

Konei nisi mafaufauga ke mafai iei o tumau te lei o te ola lei tou mafaufau kae pefea o faipati koe ki tino mo se fesoasoani.

Mea tau o fai ne koe ke tumau te ola lei tou mafaufau

Ke tumau te soko o koe ki taugasoa, kaiga, tino galue tasi mo koe pena foki te koga e nofo ei koe se tasi o auala taua e mafai o fakaaoga ne koe ke tumau te ola lei tou mafaufau.

KE TUMAU TE SOKOGA LEI O KOE KI TINO NOFO TASI I TE FALE

Soko ki tino e nofo tasi mo koe i te fale i te fai a fakamalosilosi o te foitino fakatasi, tauloto pese i te tata kitala, fakatoka mo ne faigamea o fakaasi tuu mo faifaiga, onono i se ata fakatasi io me kai fakatasi. E mafai o fakatoka ke fai

se fakaasiga o tuu mo faifaiga kola a tino katoa ka meka mai olotou fenua.

SOKO KI TINO O TOU FENUA KONEI KO OLA I KONEI

Sala manafai e isi ne tino Pasefika io me ne tino Timoa Lesi i te koga koga e nofo ei koe. Kafai ko soko koe mo latou ko mafai ei koe fakasologa manafai koe ko manatu ki ou kaiga. I te salaga o tino konei sili ki te tino fakagalue ne ia koe, ki te kaupule o te koga e nofo ei koe, te tino e fesoasoani ki au fakalavelave, io me ke sala i luga i te Facebook.

KE TUMAU TE SOKOGA LEI O KOE KI TINO NOFO TASI I TE FALE

Video call, ave a fekau ki kaiga io me faite se potukau a tou kaiga ke mafai ei o fetufaaki a ata mo tala a koe i aso taki tasi.

KE TUMAU TE SOKOGA LEI O KOE KI TINO GALUE TASI IO ME KO TAUGASOA I AUSITALIA

Kai fakatasi i te tutonu, fai fakamalosilosi foitino fakatasi mai mua io me ma oti galuega, io sili ki ou taugasoa galue mea latou manafai ko oko atu koe ki te galuega te taeao tena.

SOKOTAKI I TE AGAGA

Kafai koe se tino lotu, io me kaufakatasi i luga i te neti io me fano ki lotu e pili atu, sukesukega mai tusi tapu mo talosaga fai e fesoasoani o fakasino tou auala pena foki se fakamoemoega. Ke kau atu koe ki se fakasologa o ekalesia se togi, i luga i te neti i Ausitalia io me i te Pasefika i konei: <https://bit.ly/3i5prgl>. E mafai foki ne koe o maua tulaga pau i gana i luga i te You Tube io me sala ki tau ekalesia mo te ekalesia i kona io me ko tou ekalesia i tou fenua i luga i te Facebook.

SOKOGA MO TE NATULA

Kafai se manako koe o faipati, sokotaki mo te natual, saa ke maua se ea fou, fai talosaga loa ia koe, toe fakafou te kiloga o sasale o fesoasoani ki tou lei o tou mafaufau.

Fai fakamalosi- losiga o te foitino kae kai fakalei

FAKAGASUESUE TOU FOITINO

Tou foitinoasi te foitino o se kaaiga mai mua o te tanuga manafai ko se mafai ne koe o asi atu ki te foitino mai tua o te taimi nofo fakamavae. E isi ne mafaufauga foliki ko koe ke malosi i te 'ola lei' i vaega kone mai lalo.

KAI FAKALEI

Meakai mo vai e utu ei te tou foitino. Fuaga lakau, vesipolo, mea kiki mo vai ko vaega taua kona mo utu te foitino i lo meakai mai falekai ona me uke niutisilini. Tona uiga e mafai o aumai ne latou te malosi kia tatou mo galuega pena foki te olaga.

Kafai e manako koe o faipati

FAIPATI KI TINO E NOFO TASI TE FALE

Kafai koe e manako o faipati ki tino e nofo tasi koutou, ka nofo koe i tou potu se mafai o isi ne sautalaga e fai. Faipati ki tino e nofo tasi koutou i taimi e fai au kuka, fano o sasale, fano togi mea i e sitoa io me inu sau kofe.

FAIPATI KI TE TINO FAKAGALUE NE IA KOE IO ME KO TE LEIPA PASEFIKA KOGA KOGA

Sene, te fale io me ko te fita i te galuega e mafai o pokotia kii tou mafaufau. Kafai e tai faigata mea konei, e isi ne tino e fesoasoani atu kia koe. Muamua, e lei mafai koe e faipati ki te tino fakagalue ne ia koe, e toka o fesoasoani kia koe. Kafai se lei te fakalogo a koe iei, faipati ki te takitaki, Sui tou fenua (LO), tino tausi ia koe mafa e isi, io me telefoni ki te PALM lina fesoasoani i te: 1800 51 51 31.

FAIPATI KI SE TINO TELA E FAKATUAGAGINE I TOU KOGA NOFO

E mafai se tino mai tau ekalesia, te koga tafao i te koga nofo o koe, io me ko tino tou fenua nofo vasa io me ne taugasoa fou. Seai se mea e see manafai e fakaoko koe ki tino ne toa fetau mo koe.

TELEFONI SE TOGI KI SE TINO O TE OLA LEI

Seai se mea e afaina iei ma faipati koe ki tino galue e uiga mo te ola lei te mafaufau. E uke sevesi se togi i Ausitalia mo te mea nei - e se tau o tuku tou igoa io me ko nisi fakamatalaga o koe totino, kae seai se tino e mafai o maua neia manafai e telefoni kia latou. Pela mo, kafai koe e se malosi te io me manavasee e mafai koe o telefoni ki te Beyond Blue kae faipati ki se tino e uiga mo ou lagona kona:

Kafai se lei tau gana palagi, e mafai koe o sili ki se tino fakatuagagina ke kau atu ki te telefoni tena.

Telefoni i taimi o taimi o fakalavelave fakavave

Fakalavelave fakavave 24/7
(galuega tau afi, amiupulenisi
io me ko te pulusmani) 000

Laina mo te ola 24/7
(puipui te fakalavelave taa
loa tino ia ia) 13 11 14 io me
1300 659 467

**PALM fesoasoani i
telefoni 24/7**
1800 51 51 31

**Telefoni 24/7 mo
fakalavelave tupu i te fale**
1800 737 732

Te ola lei tulaga

Fakamalosi fesoasoani ko tau ke tumau te malosi. Te leiga loa, e tau i se 30 minute e fai ei au galuega i aso e 5 io me silia atu o te vaiaso - kafai tau galuega e fai ki tou malosi, ko lava loa iei. E uke auala e mafai koe o

malosi, kafai koe se toka, se tuai te kamata.

**Sose mea e fai ne koe tela e fai ne koe ke gasuesue tou
foitino se fakamalosi loa foitino!**

NISI MAFAUFAUGA KO:

- sasale tasi mo taugasoa io me ko tino nofo tasi i fale mai mua/io me ma oti te galuega, io lo te sagasaga fua i te fale
- saka
- i aso taki tasi a galuega i fale ko lau loa me ne galuega fai – pela mo, teu io me tautau gatu i tua.

**Mo nisi penefiti o tou ola lei, taumafai o gasuesuega malosi
atu.**

NISI MAFAUFAUGA KO:

- fakamalosi i fale - e isi ne apps mo te You Tube vitio e mafai ne koe o oko ki ei se togi
- sili ki te tino fakagalue ne ia koe e uiga mo se tiimu i tafaoga e mafai koe o kau ki ei - lakapi uniuni, liki, futipolo, volipolo mo te netipolo me lausa i Ausitalia
- koga kougou i se koga koga e nofo e koe io me tele.

Kafai e manakokoe ke fai fakamalosi i se potukau e lei foki! Sala se potukau o tino kae fakamasani ke fai faeloa ne koe. Fili se galuega e mafai ne koe o fai kae fiafi koe ki ei kae fiafia faeloa koe i ei.

Masaua: kafai ko too fakafita ne koe tou foitino ka mae tou foitino, mantua o fai ne au fakamalosi mama mai tua ne fai ne koe se fakamalosi malosi kii.

Australian Government

palmscheme.gov.au